

Гандзілевська Г. Психологічний аналіз патріотично зорієнтованого життєвого шляху Д. Нитченка. *Актуальні проблеми психології*: зб. наукових праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України. 2017. Том XI: Психологія особистості. Психологічна допомога особистості. Вип. 15. С. 84–90.

УДК 159.922.4

Гандзілевська Галина Борисівна,

кандидат психологічних наук,

доцент кафедри психології та педагогіки

Національного університету «Острозька академія»

E-mail: handzilevskahalyna@gmail.com

Гандзілевська Г. Б. Психологічний аналіз патріотично зорієнтованого життєвого шляху Д. Нитченка

Анотація

У статті здійснено спробу нового прочитання патріотично зорієнтованого життєвого шляху активного діяча української діаспори в Австралії Д. Нитченка. Психологічний аналіз життєвого шляху письменника вивчено шляхом зіставлення його біографічних фактів, свідчень очевидців та психологічної інтерпретації творчої спадщини відповідно до принципів сценарного аналізу. Прослідковано, що письменник зростав у патріотично зорієнтованому середовищі. Батьківські приписи носили позитивний характер у контексті розвитку ресурсних для подальшого життя характеристик патріотизму. Активна громадська життєва позиція письменника, яку виділяємо ресурсом його життєвого сценарію, в перспективі сприяла протистоянню асиміляційним процесам та допомогла письменнику зберегти його національну ідентичність.

Ключові слова: життєвий сценарій, патріотизм, патріотично-зорієнтований сценарій, письменник-емігрант, життєва позиція, життєві орієнтири, сценарне рішення

Гандзилевская Г. Б. Психологический анализ патриотически ориентированного жизненного пути Д. Нитченка

Аннотация

В этом исследовании предпринята попытка нового прочтения патриотически ориентированного жизненного пути активного деятеля украинской диаспоры в Австралии Д. Нитченка. Психологический анализ жизненного пути писателя изучено путем сопоставления его биографических фактов, свидетельств очевидцев и интерпретации творческого наследия в соответствии с принципами сценарного анализа. Прослежено, что писатель рос в патриотически ориентированной среде. Родительские предписания носили позитивный характер в контексте развития ресурсных для дальнейшей жизни характеристик патриотизма. Активная общественная жизненная позиция, которую выделяем ресурсом его жизненного сценария, в перспективе способствовала противостоянию ассимиляционным процессам и помогла писателю сохранить его национальную идентичность.

Ключевые слова: жизненный сценарий, патриотизм, патриотически ориентированный сценарий, писатель-эмигрант, жизненная позиция, жизненные ориентиры, сценарное решение.

H.B. Handzilevska Psychological analysis of the patriotically oriented life path of D. Nytchenko.

Summary

In the article, there has been made an attempt to reread the patriotically oriented life path of D. Nytchenko, who is the active figure of the Ukrainian Diaspora in Australia. Psychological analysis of the writer's life is examined by the comparison of some biographical facts, eyewitness accounts and the psychological interpretation of the creative heritage in accordance with the principles of scenario analysis. It is researched that the writer grew up in a patriotically oriented environment. Parental verbal and nonverbal messages were positive in the context of the development of such resources for later life characteristics of patriotism as love for mother nature, family, and country, the acceptance of the reality of life, responsibility for the quality of its content and for the own actions, for a devotion to life. Child's scenario decision about self-presentation in art and certainty in the future professional situation, made in childhood by the future writer, "correlates" with the responsibility for love for what is associated with nearest and dearest, that is patriotism. Active social life position of the writer, which is pointed out by the resource of his life scenario, in the long term contributed to the opposition to assimilation processes and helped the writer to preserve his national identity.

The results of the study complement the existing information about famous Ukrainian writer and patriot and develop an idea about the ways to save patriotism.

Keywords: life scenario, patriotism, patriotically oriented scenario, the writer-emigrant, life philosophy, life guidance, scenario decision.

Життєвий шлях особистості – «...унікальна, єдина у своєму роді драма, кожна сцена якої – зчеплення безлічі індивідуально-неповторних характерів і обставин»(І.Кон).

Актуальність дослідження. Події, які спостерігаємо в Україні, актуалізували в українців почуття патріотизму, що реалізовується як у

готовності стати на захист своєї Вітчизни, так і презентації української ідентичності в Європі. Життєві труднощі українців, які супроводжують цей процес, підсилюють актуальність дослідження питань, пов'язаних із збереженням патріотизму як цінності. Так, пошуки шляхів розвитку та збереження сучасного патріотизму націлили наше дослідження на психологічне осмислення історичного минулого, зокрема психологічної реконструкції життєвих шляхів українських письменників-емігрантів. Серед представників другої та третьої хвилі еміграції, яким характерна чітка національна ідентичність (А.Атаманенко[3]), виокремлюємо постать активного діяча української діаспори в Австралії Д.Нитченка.

Аналіз попередніх досліджень. Еміграцію сучасні науковці часто трактують як психологічну травму, наслідками якої часто є трансформація ідентичності[25]. Однак у своїх попередніх дослідженнях, вивчаючи літературну еміграцію[1; 2; 7; 8], пересвідчуємось про стійкість та ресурсні даності патріотизму, як духовної цінності та основного показника національної ідентичності, у певній категорії письменників. Так, послуговуючись дослідженнями представників транзактного аналізу, засновником якого вважають Е.Берна, прослідковано, що психологічний імунітет письменників забезпечили ранні дитячі сценарні рішення (основна складова життєвого сценарію – несвідомого плану життя (Е.Берн[4])), прийняті у відповідь на повідомлення світу та відповідна життєва позиція.

Сценарний аналіз засновника транзактного аналізу Е.Берна[4], часто використовують поряд із біографічним методом для дослідження життєвого шляху особистості. Відповідно працям сучасних науковців В. Климчука, Я. Мойсієнко [11], цей аналіз дає можливість інтегрувати два підходи, які ґрунтуються на уявленні про несвідомі моменти особистості, що характерні раннім стадіям онтогенезу (А. Адлер, З. Фройд та ін.), так і про свідомий вибір та регуляцію процесу життя

(С. Рубінштейн, Б. Ананьєв, К. Абульханова-Славська, Л. Анциферова, Н. Логінова, Т. Титаренко та ін.). Так, враховуючи принципи сценарного аналізу, запропоновані В. Климчуком, Я. Мойсієнком [11], скеровуємо *мету* цього дослідження на психологічну інтерпретацію умов та чинників формування та збереження патріотичних орієнтирів життєвого шляху Д.Нитченка у межах ідеографічного підходу. Крім вище названих праць для осмислення виокремлено проблеми особливого значення мали наукові доробки, пов'язані з проблемою розвитку патріотизму та національної ідентичності (М.Боришевський[5], О.Боровик[6], О.Колодій[12], О.Рак[17], М.Стех[19] та ін..) та дослідження життєвого та творчого шляху Д.Нитченка М.Павлишиним[16].

Виклад основного матеріалу. Кожен життєвий сценарій, відповідно дослідженням В.Климчука, Я.Мойсієнка, хоч і сформований у дитинстві, під впливом батьків, зовнішніх обставин та власних рішень, спрямований завжди у майбутнє. А тому розуміння цілі сценарію сприяє розумінню його суті[11]. Опираючись на попередні дослідження[1; 2; 7; 8], виділяємо стратегічною метою патріотично зорієнтованого життєвого сценарію особистості –реалізацію її духовних потреб, самореалізацію на благо Батьківщини. Прослідкуємо відповідь життєвого шляху Д.Нитченка цій меті. Громадська та літературна діяльність Д.Нитченка (Д.Чуба, О.Зірчастого) –найактивнішого громадського діяча української діаспори в Астралії, засновника і керівника літературного клубу ім.Василя Симоненка та молодіжної секції при ньому, голови центральної шкільної ради в Австралії, члена управи Спілки українських організацій, керівника австралійської філії об'єднання українських письменників «Слово», дійсного члена Наукового товариства ім.Т.Шевченка, члена Спілки письменників України, лауреата літературної премії ім. Лесі Українки, редактора альманаху «Новий обрій», педагога, прозаїка, критика, літературознавця, автора книжок для дітей та юнацтва, поета – дає

поправу вважати його не лише «австралійським патріархом української літератури»[15, с.143], а і патріотом своєї Батьківщини. Так, проф.Павлишин у своїх дослідженнях відзначає любов Д.Нитченка до України і її культури, наголошуючи на заклопотаності письменника її долею: його почуття любові на стільки «природне, сповнене справжнього ентузіазму і справжнього болю...», що «...переконливе навіть на Заході в 1980-их роках, у культурному середовищі, яке для емоцій патріотизму майже зовсім не має зрозуміння»[16,12]. Дієвість щодо реалізації національних інтересів, яка передбачає емоційне переживання за майбутнє рідної країни, віра в її майбутнє є одним із показників патріотичної свідомості особистості[6]. А тому стратегічна мета життєвого сценарію письменника – самореалізація на благо України – вказує на патріотичні орієнтири життєвого шляху письменника. Прослідкуємо засоби, умови та чинники формування патріотично зорієнтованого життєвого сценарію Д.Нитченка.

Відповідно принципу телеологічності сценарію біографічний аналіз слід розпочинати з його «фіналу» [11]. Так, інтент- та контент- аналіз віршованого «Заповіту» письменника[14], здійснений для виявлення психологічних умов та чинників збереження патріотизму письменником, дає підстави стверджувати, що через категорії «зв'язок» та «час» інтенціональна категорія «Я» переходить в категорію «Ми», що своєю чергою підкреслює єднання автора з українським народом (кількісний показник вагомості значення смислових одиниць найбільш виражених категорій: «близький», «єднання», «можливість» – G=8; вербальна наповненість виділених категорій відповідно до загальної кількості слів (315 слів): категорія «зв'язок» (3,8%), категорії «самоідентифікація» (3,49%), категорія «часу» (3,17%))[2]. Отримані результати підтверджує дослідження Я.Шермер[24], здійснене в межах бакалаврської роботи під нашим керівництвом. Було прослідковано, що в умовах впливу

асиміляційних процесів Д.Нитченку допомогла зберегти національну ідентичність (основний показник патріотизму) його активна громадська та літературна діяльність, різноманітні об'єднання, де він був засновником, учасником та зв'язок з українцями через листування (ваговий показник найбільш вираженої категорії: «Суб'єктивна актуальність національної ідентичності» – $G=7,5$). Таким чином, активна громадська позиція є основною умовою збереження патріотизму письменником та ресурсом розгортання його життєвого сценарію. Базовим компонентом життєвого сценарію є життєвий девіз (Л. Губарєва[9]) – так званий заклик до дії. У віршованому заповіті Д.Нитченка[14] визначаємо базові дієслова, які виражені у заклику такими одиницями: «любіть», «бережіть», «славте», які інтерпретуємо як спонука до безпосередньої дії стати на захист Батьківщини у потрібний для неї час, що включає презентацію та прославлення своєї країни за її межами, не допускаючи ганьби в її адресу. Послуговуючись принципами наративної психології, вбачаємо у цьому авторському наративі дієву потребу письменника служити своїй нації, яку М.Боришевський [5, с. 202] виділяє основною потребою патріота. Таким чином, віршований заповіт автора свідчить як про високий рівень патріотичної свідомості та рефлексії письменника, так і про стійкість громадської життєвої позиції, яка забезпечила реалізацію стратегічної мети життєвого сценарію письменника.

Конструювання активної громадської позиції виділяємо основною функцією патріотично зорієнтованого життєвого сценарію. Розглянемо детальніше етапи та відповідні чинники цього процесу. Відомо, що зароджується і формується патріотизм як відчуття, пов'язане із світобаченням рідного краю, ще у дитинстві [12]. А тому відповідно до принципу вікової динаміки сценарного розвитку[11], прослідкуємо процес становлення патріотизму крізь призму розгортання «сценарної зав'язки» письменника. У приватному листуванні від 13.01.15 дочка Д.Нитченка,

письменниця Леся Богуславець, підтверджує вплив дитячих і юнацьких років та оточення на становлення патріотизму її батька, зокрема життя на хуторі, пізніше у гімназії у Зінькові, спостереження за переслідуваннями української мови, арешти письменників та очікування власного арешту. Разом з тим відмітимо конструктивним чинником патріотизму Д.Нитченка вивчення літературної спадщини українських поетів та письменників, особливо Т.Шевченка. Сам автор так описує історію становлення свого патріотизму: ця історія «...ішла з самого ґрунту, з історії країни...»[13, с.11], підкріплювалась розповідями діда про героїчне минуле України, про подорож Т.Шевченка через Зіньків – край, де пройшли дитячі роки письменника та вивченням української культури. «І, зрештою, читання Шевченкового «Кобзаря» зробило на мене найбільшого враження...»[13, с.12]. Таким чином, творчість Т.Шевченка мала досить сильний вплив на сценарне рішення письменника – любити Україну і служити їй. З біографії Д.Нитченка відомо, що письменник довгий час досліджував творчість Тараса Шевченка. У своїй праці «Живий Шевченко» Д.Нитченко наголошує, що патріотизм – це складова частина життя і творчості Т.Шевченка[22, с.66]. А у своєму віршованому заповіті[14], закликаючи любити свою країну, поет використовує прийменник «або» для підкреслення особливої, не такої, як у всіх, любові Тараса Шевченка до України (*Ви любіть її, як рідну матір, Або так, як наш любив Тарас*). Слід відмітити, що в українських поетів за дослідженнями Б.Цимбалістого[21], Україна найчастіше виступає під символом жінки-матері. Епітети, які використовують українські поети, визначають характер українського патріотизму як любові синів до матері[21, с.85]. У вірші Д.Чуба (Д.Нитченка) «Ідучи на чужину», написаному у 1949 році, ностальгічні мотиви (*І серце стогне, плаче від розлуки, хоч по виду сльоза й не тече*[23, с.20]) підкріплені готовністю автора повернутися до рідної землі тоді, коли буде потрібно стати на її захист (*З усіх кінців тоді гукне нас*

мати... [23, с.20]) (мається на увазі Україна). Так, любов письменника до України, як до рідної матері, – це те, що допомогло йому не зруйнувати себе агресією.

Життєвий сценарій особистості значною мірою обумовлений батьківським сценарієм (вербальними і невербальними повідомленнями) та культурно-історичними умовами [11]. Основою для осмислення життєвого сценарію письменника було обрано його спогади «Від Зінькова до Мельборну» [13], які за відгуком проф. Павлишина є не лише віддзеркаленням доби Д.Нитченка – «переконливий образ першої половини двадцятого віку – хаотичність, непередбачливість ... ірраціональність і брутальність...» [16, с.10], а і дають можливість спостерігати формування і ствердження українського патріотизму «під натиском протилежного: ідеології й культурного зухвальства імперської, домінуючої сили» [16, с.11]. Отож, із спогадів дізнаємось, що народився письменник в Зінькові 8-го лютого старого стилю на Полтавщині в родині хліборобів. Згідно досліджень Е.Берна[4] обране ім'я для дитини та ставлення до нього, теж впливає на розгортання подальшого її життєвого сценарію. Ім'я «Дмитро» походить від грецького імені Demetrios, що означає «стосовний до Деметри, належить їй» (у грецькій міфології Деметра –богиня родючості та землеробства). «Його (мається на увазі того, хто носить це ім'я) могутній та яскравий талант належить людям» [18,с.56]. Подальші біографічні дані письменника та його творча спадщина підтверджують, що любов до землі та праці стала основою сценарію Д.Нитченка. Враховуючи те, що сюжет сценарію завершує своє формування до семи років [10] виділяємо у спогадах цей віковий період. Так, дізнаємось, що, починаючи з вісьми-дев'яти років на рівні з іншими членами родини, малий Дмитро уже працював на полі[13, с.16]. Разом з тим у спогадах відмічаємо і вшанування свят в родині, таких як Різдво, Великдень –радісний час [13, с.18]. Своєю чергою, це мало вплив на

збереження в подальшому житті автором українських традицій. Батька Д.Нитченко характеризує як суворого, далекого від ніжності та сентиментів, але працьовитого та освідченого. Його «книгозбірня» мала сотню книжок, серед яких був і «Кобзар» Т.Шевченка. Разом з місцевою молоддю батько готував і ставив українські п'єси, зокрема «Тарас Бульба», де грав головну роль. Письменник також згадує і патріотичну статтю батька із зверненням до земляків, що імпонувало читачам полтавської газети «Биржевые ведомости». Так як час був не спокійний батькові доводилось захищати свою сім'ю, що служило гарним прикладом для трьох синів[13, с.19-33]. Крім того, Д.Нитченко наголошує на не забрудненій «лайкою» мові рідних, яка за його відгуком, теж дуже вплинуло на процес становлення його патріотизму[13]. Підтвердження щодо любові письменника до рідної мови знаходимо і у спогадах його онука – Юрія Ткача[20, с.15] – «за українську мову дідусь постійно боровся». Тож очевидно, що письменник зростав у патріотично зорієнтованому середовищі. Батьківські вербальні та невербальні повідомлення носили позитивний характер у контексті розвитку таких ресурсних для подальшого життя характеристик патріотизму як любов до рідної природи, сім'ї та країни, прийняття реальності життя, відповідальність за його якісне наповнення та свої вчинки, відданість життєвій справі. Сценарне дитяче рішення щодо самопрезентації у художній творчості та визначеність у майбутньому професійному сценарію, прийняте у дитинстві майбутнім письменником, «корелює» з відповідальністю за любов до того, що асоціюються з рідним і близьким, тобто патріотизмом.

Принцип повторюваності подій сценарного аналізу передбачає аналіз реакцій та способів вирішення проблем людиною[11]. Життєвий шлях Д.Нитченка перетинає Першу світову війну, визвольні змагання, розкуркулення, Голод, Другу світову війну, еміграцію[16]. Його доля –

«наповнена несподіванками, поворотами і небезпекою» – є типовою для доби, в якій він жив [16, с.9]. Ймовірно, що постійні переїзди активували творче пристосування письменника щодо загроз, які диктували історичні умови. Сприяли цьому також і батьківські приписи, адже сім'я змушена була переховуватись для того, щоб вижити. Крім того, повідомлення, отримане від матері в дитинстві – «як топиш (мається на увазі піч), то спершу заглянь, чи там немає kota» [13, с.19], що інтерпретуємо, як «вмій передбачити наслідки», загостило у письменника відчуття обережності. Своєю чергою вищевказане підтверджує дослідження професора Павлишина [16], який стверджує, що ззовні вимушені подорожі стають формою життя письменника, однак, дві основні його пристрасті – літературна і національна – залишаються стабільними. І секрет цього професор вбачає у прийнятті Д.Нитченком життя таким, яким воно є.

Таким чином, зустріч автора зі страхом втрати спонукає його цінувати, оберігати та прославляти те, що рідне і близьке. Еміграція стає Д.Нитченку своєрідним дзеркалом, яке деталізує проблеми. Любов до України, «як до рідної матері» – це те, що допомогло письменником не зруйнувати себе агресією, а стати ресурсом у збереженні свого призначення, яке вбачаємо у творчій самореалізації на благо Батьківщини. Патріотизм, який виникає на рівні почуттів зберегти свою землю, будинок, сім'ю, віру, мову та культур[17] Д. Нитченком збережений протягом усього життя. Патріотичні цінності Д.Нитченка, своєю чергою обумовили життєвий шлях і його дочок – письменниці Лесі й науковця Галини – та онука – Юрія Ткача, який є перекладачем і видавцем українських книг (заснував видавництво «Байда»). У листі до Я.Оксюти Д.Нитченко відзначає вихід першої книжки про творчість Ліни Костенко молодшої дочки – Галини Кошарської – «тепер можна спокійно б умирати, але мені хочеться ще побачити усміхнену й щасливу Україну» [15, с.145]. Д.Нитченку вдалось

реалізувати свій намір – побачити і відвідати незалежну Україну, як і реалізувати стратегічну мету всього життя. А тому життєвий сценарій можна вважати виграшним, адже «Переможець» відповідно працям Е.Берна[4] – це людина, яка досягнула успіху в тому, що збиралась зробити. Разом з тим активна громадська життєва позиція письменника, яку виділяємо ресурсом його життєвого сценарію, в перспективі сприяла протистоянню асиміляційним процесам та допомогла письменнику зберегти його національну ідентичність.

Перспективою подальших розвідок вбачаємо у вивченні природи патріотичного покликання письменника.

Список використаних джерел

1. Gandzilevska G., Shyriaieva T. The peculiarities of national identity of australian ukrainians in the works of I. Bohuslavets. / Galyna Gandzilevska, Tetiana Shyriaieva // Problems of Psychology in the 21st Century. –Scientia Socialis Lithuania, 2014 – Vol.8, №1. – P.16–25. ICID: 1100542: <http://oaji.net/articles/444-1403293468.pdf>
2. Ganzilevska G.B. Psychological and Hermeneutic Analyses of Versed «Testament» of Dmytro Nytchenko/ Galyna Ganzilevska// Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology – III(27), Issue:51, 2015 – P.66-70 www.seanewdim.com
3. Атаманенко А. Українське історичне товариство (1965-1991): автореф. дис. ...докт.історичних наук:17.00.06/Алла Євгенівна Атаманенко. – Київ, 2010. –28с
4. Берн Э. Игры, в которые играют люди. Психология человеческих взаимоотношений; Люди, которые играют в игры. Психология человеческой судьбы / Э. Берн; [пер. с англ.]. – Екатеринбург: Литур,

2001. – 576 с.

5. Боришевський М. Й. Національна самосвідомість особистості: сутність та шляхи становлення / М. Й. Боришевський // Система виховання національної самосвідомості учнів загальноосвітньої школи. – К.: Райдуга, 1999. – С. 189-219.
6. Боровик О.В. Психологічні умови формування патріотичної свідомості учнів ліцеїв: автореф. дис...канд. Психол.наук: 19.00.07/ О.В. Боровик; Нац. Акад. Держ.прикордон. служби України ім.Б.Хмельницького. – Хмельницький, 2008. – 20с.
7. Гандзілевська Г. Б. Проблема збереження національної ідентичності українців у творчій спадщині Уласа Самчука: МУРівський період / Г. Б. Гандзілевська // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Психологія і педагогіка» / ред. кол. : І. Д. Пасічник, Р. В. Каламаж, Л. В. Засекіна та ін. – Острого : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2014. – Вип. 30. – 142 с. – С. 39-42.
8. Гандзілевська Г. Патріотизм життєвого сценарію української письменниці-емігрантки Оксани Лятуринської /Г.Б. Гандзілевська //Науковий вісник чернівецького університету:Збірник наукових праць.Вип.743.Педагогіка та психологія. –Чернівці:Чернівецький нац. ун-т, 2015. – С.28-33
9. Губарева Л. А. Зависимость ведущего сценария от отношения к смерти /Л. Губарева// Проблемы здоровья личности в теоретической и прикладной психологии: материалы междунар. науч.-практ. конф. / Под ред. Н. А. Кравцовой. –Владивосток, 2011. – С. 104–111.
- 10.Джойнс Й. Жизненный сценарий: как мы пишем историю своей жизни[Електронний ресурс] / Й.Джойнс, В.Стюарт // Режим доступу: <http://psylib.org.ua/books/stewj01/index.htm>
- 11.Климчук В. Життєвий шлях творчої особистості: принципи

- біографічного дослідження / В. Климчук, Я. Мойсієнко // Соц. психологія. – 2007. – № 6. – С. 32–44.
12. Колодій О.С. Понятійна структура категорії «патріотизм» / О.С. Колодій // Вісн. Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка. – 2009. – № 49. – С. 71-75.
13. Нитченко Д. Від Зінькова до Мельборну: Із хронічки мого життя / Д. Нитченко // Мельборн, Австралія: Видавництво «Байда», 1990 – 407с.
14. Нитченко Д. Заповіт / Д. Нитченко // Новий обрій: Альманах / під ред. Дм. Чуба - Ч. 10 Література, мистецтво, культурне життя.- Мельбурн-Аделаїда (Австралія): в-во «Ластівка», 1997. – С. 196-197
15. Оксюта Я. Він жив Україною і книжками / Я. Оксюта // Дмитро Нитченко – людина ідеї: Нариси, спогади, листи, поезії / Упоряд. М. Слабошпицький. – Київ: «Ярославів Вал», 2003. – С. 143-149
16. Павлишин М. Живий Дмитро Нитченко / М. Павлишин // Нитченко Дмитро. Від Зінькова до Мельбурну: Із хроніки мого життя. – Мельбурн: Байда, 1990. – С. 7-12.
17. Рак О.Ю. Патріотизм і націоналізм – дві невід’ємні складові політики (інтроформаційний підхід) // Політологічні записки: Збірник наукових праць. – Луганськ, 2013. – Вип. 1(7). – С. 126– 134
18. Скрипник Л. Г. Власні імена людей. Словник-довідник / Л. Г. Скрипник, Н. П. Дзятківська // 3-тє вид. за ред. В. М. Русанівського. -К.: Наукова думка, 2005. – С. 166
19. Стех М. «Очима культури»(телепередача), 22 серпня 2014р [Електронний ресурс] / М.Стех // Режим дотупу: <https://www.facebook.com/EyeOnCulture>
20. Ткач Ю. Отаким був мій дідусь / Ю. Ткач // Дмитро Нитченко – людина ідеї: Нариси, спогади, листи, поезії / Упоряд. М. Слабошпицький. – Київ: «Ярославів Вал», 2003. – С. 12-21
21. Цимбалістий Б. Родина і душа народу / Б. Цимбалістий // Українська

- душа. – К. : МП «Фенікс», 1992. – С. 66–96.
22. Чуб Д. Живий Шевченко(інтимне життя поета)/ Д.Чуб // третє видання, перероблене й доповнене. – Мельборн, Австралія: Видавництво «Ластівка», 1987 – 152с.
23. Чуб Д. Ідучи на чужину/ Д.Чуб // Альманах «Новий обрій» – Ч.2. / Під ред. Дм. Чуба. – Мельбурн-Аделаїда(Австралія): в-во «Ластівка», 1960. – С.20
24. Шермер Я. Л. Психологічне осмислення епістолярної спадщини Дмитра Нитченка у контексті національної ідентичності письменника/ Я.Шермер// Студентські наукові записки. Серія «Соціально-політичні науки» – Острог, 2015. – Випуск 8. – С.184-188
25. Широкова О. Эмиграция и психологические проблемы [Електронний ресурс] / О. Широкова // Режим доступу: <http://ru.delfi.lt/opinions/comments/oshiroкова-emigraciya-i-psihologicheskie-problemy.d?id=67478286>

References

1. Gandzilevska G., Shyriaieva T. The peculiarities of national identity of australian ukrainians in the works of I. Bohuslavets. / Galyna Gandzilevska, Tetiana Shyriaieva // Problems of Psychology in the 21st Century. – Scientia Socialis Lithuania, 2014 – Vol.8, №1. – P.16–25. ICID: 1100542: <http://oaji.net/articles/444-1403293468.pdf>

2. Ganzilevska G.B. Psychological and Hermeneutic Analyses of Versed «Testament» of Dmytro Nytchenko/ Galyna Ganzilevska// Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology – III(27), Issue:51, 2015 – P.66-70 www.seanewdim.com
3. Atamanenko A. Ukrainske istorychne tovarystvo (1965-1991): avtoref.dys. ...dokt.istorychnykh nauk:17.00.06/Alla Yevhenivna Atamanenko. – Kyiv, 2010. –28s
4. Берн Э. Угры, в которые yhraiut liudy. Psykholohyia chelovecheskykh vzaymootnoshenyi; Liudy, kotorye yhraiut v yhgy. Psykholohyia chelovecheskoi sudby / Э. Берн; [per. s anhl.]. – Ekaterynburh: Lytur, 2001. – 576 s.
5. Boryshevskiy M. I. Natsionalna samosvidomist osobystosti: sutnist ta shliakhy stanovlennia / M. I. Boryshevskiy // Systema vykhovannia natsionalnoi samosvidomosti uchniv zahalnoosvitnoi shkoly. – K. : Raiduha, 1999. – S. 189-219.
6. Borovyk O.V. Psykholohichni umovy formuvannia patriotychnoi svidomosti uchniv litseiv: avtoref. dys...kand. Psykhol.nauk: 19.00.07/ O.V. Borovyk; Nats. Akad. Derzh.prykordon. sluzhby Ukrainy im..B.Khmelnyskoho. –Khmelnyskiy,2008. –20s.
7. Handzilevska H. B. Problema zberezhennia natsionalnoi identychnosti ukrainsiv u tvorchii spadshchyni Ulasa Samchuka: MURivskiy period / H. B. Handzilevska // Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia». Serii «Psykholohiia i pedahohika» / red. kol. : I. D. Pasichnyk, R. V. Kalamazh, L. V. Zasiakina ta in. – Ostroh : Vydavnytstvo Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia», 2014. – Vyp. 30. – 142 s. – S. 39-42.

8. Handzilevska H. Patriotyzm zhyttievoho stsenariiu ukrainskoi pismennytsi-emihrantky Oksany Liaturynskoi /H.B. Handzilevska //Naukovyi visnyk chernivetskoho universytetu:Zbirnyk naukovykh prats.Vyp.743.Pedahohika ta psykholohiia. –Chernivtsi:Chernivetskyi nats. un-t, 2015. – S.28-33
9. Hubareva L. A. Zavysymost vedushcheho stsenaryia ot otnosheniia k smerty /L. Hubareva// Проблемы здоровья личности в теоретической и прикладной психологии: материалы междунар. науч.-практ. конф. / Под ред. N. A. Kravtsovoi. –Vladyvostok, 2011. – S. 104–111.
10. Dzhoins I. Zhyznennyi stsenaryi: kak my pyshem ystoriyu svoei zhyzny[Elektronnyi resurs] / I.Dzhoins, V.Stiuart // Rezhym dostupu: <http://psylib.org.ua/books/stewj01/index.htm>
11. Klymchuk V. Zhyttievyyi shliakh tvorchoi osobystosti: pryntsyipy biohrafichnoho doslidzhennia / V. Klymchuk, Ia. Moisiienko // Sots. psykholohiia. – 2007. – № 6. – S. 32–44.
12. Kolodii O.S. Poniatiina struktura katehorii «patriotyzm» / O. S. Kolodii // Visn. Zhytomyr. derzh. un-tu im. I. Franka. – 2009. – № 49. – S. 71-75.
13. Nytchenko D. Vid Zinkova do Melbornu: Iz khronichky moho zhyttia / D.Nytchenko// Melborn, Avstraliia: Vydavnytstvo «Baida»,1990 –407s.
14. Nytchenko D. Zapovit /D.Nytchenko //Novyi obrii: Almanakh / pid red. Dm.Chuba - Ch. 10 Literatura,mystetstvo,kulturne zhyttia.- Melburn- Adelaida(Avstraliia): v-vo «Lastivka», 1997. –S.196-197
15. Oksiuta Ia. Vin zhyv Ukrainoiu i knyzhkamy / Ia.Oksiuta// Dmytro Nytchenko – liudyna idei: Narysy, spohady,lysty,poezii / Uporiad. M. Slaboshpytskyi. – Kyiv: «Iaroslaviv Val», 2003. – S.143-149

16. Pavlyshyn M. Zhyvyi Dmytro Nytchenko / M.Pavlyshyn// Nytchenko Dmytro. Vid Zinkova do Melburnu: Iz khroniky moho zhyttia. – Melburn: Baida, 1990. – S. 7-12.
17. Rak O.Iu. Patriotyzm i natsionalizm – dvi nevid’iemni skladovi polityky (introformatsiinyi pidkhid) // Politolohichni zapysky: Zbirnyk naukovykh prats. – Luhansk, 2013. – Vyp. 1(7). – S. 126– 134
18. Skrypnyk L. H. Vlasni imena liudei. Slovnyk-dovidnyk / L. H. Skrypnyk, N. P. Dziatkivska// 3-tie vyd. za red. V. M. Rusanivskoho. -K.:Naukova dumka, 2005. – S. 166
19. Stekh M. «Ochyma kultury»(teleperedacha), 22 serpnia 2014r[Elektronnyi resurs] / M.Stekh// Rezhym dotupu: <https://www.facebook.com/EyeOnCulture>
20. Tkach Iu. Otakym buv mii didus/ Iu.Tkach // Dmytro Nytchenko – liudyna idei: Narysy, spohady,lysty,poezii / Uporiad. M. Slaboshpytskyi. – Kyiv: «Iaroslaviv Val», 2003. – S.12-21
21. Tsymbalistyi B. Rodyna i dusha narodu / B. Tsymbalistyi // Ukrainaska dusha. – K. : MP «Feniks», 1992. – S. 66–96.
22. Chub D. Zhyvyi Shevchenko(intymne zhyttia poeta)/ D.Chub // tretie vydannia, pereroblene i dopovnene. – Melborn, Avstraliia: Vydavnytstvo «Lastivka», 1987 – 152s.
23. Chub D. Iduchy na chuzhynu/ D.Chub // Almanakh «Novyi obrii» – Ch.2. / Pid red.Dm.Chuba. –Melburn-Adelaida(Avstraliia): v-vo «Lastivka», 1960. – S.20
24. Shermer Ia. L. Psykholohichne osmyslennia epistoliarnoi spadshchyny Dmytra Nytchenka u konteksti natsionalnoi identychnosti pysmennyka/

Ia.Shermer// Studentski naukovi zapysky. Seriiia «Sotsialno-politychni nauky» – Ostroh, 2015. – Vypusk 8. – S.184-188

25. Shyrokova O. Эmyhratsyia y psykholohycheskye problemy[Elektronnyi resurs] /O.Shyrkova // Rezhym dostupu: <http://ru.delfi.lt/opinions/comments/oshirokova-emigraciya-i-psihologicheskie-problemy.d?id=67478286>